

Sikre vann og avløp i byggesaker

Anne Maria Pileberg
Oslo kommune, Vann og avløpsetaten

Vann- og avløpskonferansen 2023

Avgrensninger

- Tema: Krav om å sikre vann og avløp ved oppføring av bygning
- Avgrensninger mot:
 - Plan- og bygningsloven § 18-1 (opparbeidelse av offentlige ledninger)
 - Ledningsregistreringsforskriften
 - Vann og avløp i arealplanleggingen (pbl. kapittel 11 og 12)
 - Utbyggingsavtaler
 - Opprettelse eller endring av eiendom (fradeling)

Hensynet bak bestemmelsene

- Unngå forurensning
- Sikre helsemessige betryggende forhold
- Sikre beredskapsmessige betryggende forhold

Hva sier loven?

Krav om sikring av vann

- Utgangspunktet: Plan- og bygningsloven § 27-1. Vannforsyning
Bygning må ikke føres opp eller tas i bruk til opphold for mennesker eller dyr med mindre det er forsvarlig adgang til hygienisk betryggende og tilstrekkelig drikkevann, samt slokkevann. Det samme gjelder opprettelse eller endring av eiendom for slik bebyggelse. Rettighet til å føre vannledning over annens grunn, alternativt til å knytte seg til felles ledningsnett, skal være sikret ved tinglyst dokument eller på annen måte som kommunen godtar som tilfredsstillende.
- Annet relevant regelverk
 - Drikkevannsforskriften
 - Forskrift om brannforebygging
 - Folkehelsesloven
 - Sikkerhetsloven

Krav om sikring av avløp

- Utgangspunktet: Plan- og bygningsloven § 27-2. Avløp
Før opprettelse eller endring av eiendom til bebyggelse eller oppføring av bygning blir godkjent, skal bortledning av avløpsvann være sikret og i samsvar med forurensningsloven. Rettighet til å føre avløpsledning over annens grunn, alternativt til å knytte seg til felles ledningsnett, skal være sikret ved tinglyst dokument eller på annen måte som kommunen godtar som tilfredsstillende
- Annet relevant regelverk
 - Forurensningsloven
 - Forurensningsforskriften

Andre bestemmelser i pbl. som sikrer vann og avløp

- Plan- og bygningsloven § 29-5 første ledd
Ethvert tiltak skal prosjekteres og utføres slik at det ferdige tiltaket oppfyller krav til sikkerhet, helse, miljø, energi og bærekraftighet, og slik at vern av liv og materielle verdier ivaretas. Dette gjelder også tekniske installasjoner og anlegg, jf. § 29-6 andre ledd.
- Plan og bygningsloven § 29-6 første ledd
Tekniske installasjoner og anlegg skal prosjekteres og utføres slik at de gir de ytelser som er forutsatt og tåler de indre og ytre belastninger som normalt forekommer.
- De tekniske installasjonene og anleggene skal være utført i samsvar med forskrifter gitt av departementet.
Byggteknisk forskrift §§ 15-5, 15-6, 15-7 og 15-8.
- Plan- og bygningsloven § 23-5 første ledd
Ansvarlig prosjekterende har ansvar for at tiltaket prosjekteres i samsvar med bestemmelser og tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov. Forutsetningene og løsningene som ligger til grunn for prosjekteringen skal dokumenteres.

Hva ligger i kravet om å sikre vann og avløp

Når skal vann og avløp være sikret

- Vannforsyning og avløpshåndtering skal være juridisk og teknisk sikret før tiltaket godkjennes.
- Teknisk sikret.
Pbl. §§ 27-1 og 27-2 har ulik ordlyd
 - § 27-1: bygning ikke må føres opp eller tas i bruk til opphold for mennesker eller dyr med mindre det er forsvarlig adgang til hygienisk betryggende og tilstrekkelig drikkevann, samt slokkevann.
 - § 27-2: «bortledning av avløpsvann skal være sikret og i samsvar med forurensningsloven» før oppføring av bygning blir godkjent.
- KDD: «Etter departementets mening innebærer pbl. § 27-1 at det skal være en sikkerhet for at akseptable løsninger for vannforsyning foreligger før tiltak tillates.»

Når skal vann og avløp være sikret

- Juridisk sikret

Pbl. §§ 27-1 og 27-2 har samme ordlyd:

Rettighet til å føre vannledning/avløpsledning over annens grunn, alternativt til å knytte seg til felles ledningsnett, skal være sikret ved tinglyst dokument eller på annen måte som kommunen godtar som tilfredsstillende.

- Kravet om at vann og avløp skal være sikret før oppføring av bygning blir godkjent, er absolutt.

- KDDs tolkningsuttalelse 23/4413-2: «Det betyr at kravet må være oppfylt på en slik måte at det verken er behov for tillatelse fra private, jf. ordlyden «sikret», eller fra forurensningsmyndighetene, jf. ordlyden «i samsvar med forurensningsloven», før bygningsmyndighetene gir tillatelse til tiltaket etter plan- og bygningsloven. Bygningsmyndighetene skal påse at kravet er oppfylt før tillatelse gis.»

Når skal vann og avløp være sikret

- Videre skriver KDD at:
 - Bygningsmyndighetene kan ikke stille vilkår i tillatelsen om at kravene i pbl. §§ 27-1 og 27-2 første ledd skal oppfylles senere.
 - Manglende opplysninger om krav til vannforsyning og bortledning av avløpsvann etter pbl. §§ 27-1 og 27-2 første ledd på vedtakstidspunktet for tillatelsen til oppføring av bygning, kan ikke «repareres» ved søknad om ferdigattest. Tilsvarende gjelder i de tilfellene det er stilt vilkår i tillatelsen. Søknad om ferdigattest må i disse tilfellene avslås.
- Oppsummert:

Dokumentasjon på at vann og avløp er sikret skal foreligge før det gis tillatelse til oppføring av bygning. I to-trinns-søknader skal slik dokumentasjon foreligge før det gis rammetillatelse (KBB 18/2389-2)

Hvordan kan kravene løses?

- Vannforsyning
 - Tilknytning til offentlig ledningsnett
 - Tilknytning til et etablert privat anlegg
 - Etablere egen privat løsning som f.eks. brønn, tjern, bekk, oppkomme m.m.
«Vannkilden må ha nødvendig tilsig, også i nedbørsfattige perioder, og vannkilden må dekke behovet for de personene som skal oppholde seg i (fremtidig) bygning.
- Avløp
 - Tilknytning til offentlig ledningsnett
 - Tilknytning til et etablert privat anlegg
 - Etablere egen privat avløpsløsning – krever utslippstillatelse + byggetillatelse for selve anlegget.

Bygningsmyndighetens oppgave

- Påse at tiltaket ikke strider mot bestemmelser gitt i eller i medhold av plan- og bygningsloven
- Legge til grunn tiltakshavers eller det ansvarlige foretakets opplysninger om at tiltaket oppfyller tekniske krav, jf. pbl. § 21-4 første ledd
- Påse at det fremlegges tilstrekkelig dokumentasjon, men ikke selv vurdere de tekniske sidene
- Vurdere å kreve uavhengig kontroll
- Gjennomføre dokumenttilsyn av de prosjekterte løsningene, jf. pbl. § 25-1
- Påse at rettighet for tilknytning til felles ledningsnett eller via annen manns eiendom er «privatrettslig urokkelig»

Bygningsmyndighetens oppgave

- Når tiltaket er betinget av tillatelse eller samtykke fra annen myndighet, eller når planer for tiltaket skal legges fram for slik myndighet, kan kommunen vente med å avgjøre saken inntil det foreligger avgjørelse eller samtykke som nevnt, jf. pbl. § 21-5 første ledd
- Ifølge SAK10 § 6-2 første ledd omfatter kommunens samordningsplikt etter plan- og bygningsloven § 21-5 følgende myndigheter:
 - a) helsemyndighet
 - b) brannvernmyndighet
 - c) arbeidsmiljømyndighet
 - d) vegmyndighet
 - e) havnemyndighet
 - f) forurensningsmyndighet
 - g) Sivilforsvaret
 - h) jordlovmyndighet
 - i) friluftsmyndighet
 - j) kulturminnemyndighet
 - k) reindriftsmyndighet
 - l) kirkelig myndighet
 - m) luftfartsmyndighet
 - n) bergverksmyndighet
 - o) jernbanemyndighet

Hva skal søker dokumentere etter loven

«Privatrettslig urokkelig» rettighet

- «Privatrettslig urokkelig» er et uttrykk som brukes av KDD og Sivilombudet
- Tiltakshaver må sørge for en juridisk rett til f.eks.;
 - å bruke en vannkilde,
 - å koble eiendommens vann- og avløpsledninger til privat felles ledningsnett eller
 - å legge vann- og avløpsledninger over en annen eiendom.
- Som utgangspunkt kreves det en sterk sannsynlighetsgrad for rettighetens eksistens og omfang for at den skal kunne anses som tilstrekkelig sikret etter pbl. §§ 27-1 og 27-2:
 - Rettigheten må anses å dekke det aktuelle tiltaket
 - Rettigheten må gjelde eiendommen og ikke være en personlig rettighet
 - Rettigheten må gjelde fremtidig bruk av eiendommen
 - Krav til notoritet

Hvordan dokumentere den juridiske rettigheten

- Tinglyst avtale eller erklæring gir den beste notoritet, ved at den er offentlig registrert og offentlig tilgjengelig.
- Loven åpner for alternative måter ref. ordlyden i §§ 27-1 og 27-2, «eller på annen måte som kommunen godtar som tilfredsstillende», f.eks. skriftlig avtale eller skriftlig samtykke fra ledningseier eller grunneier.
- Kommunen må vurdere hva som kreves av dokumentasjon.
 - Vi anbefaler tinglyst dokument.
- Tinglyst dokument eller alternativet dokument må ligge ved søknaden som dokumentasjon for rettighetens eksistens.

KDD 22/4016-2: «Før bygningsmyndighetene kan behandle og avgjøre søknad om tillatelse, krever pbl. §§ 27-1 og 27-2 at de tar prejudisiell stilling til eksistens og omfang av rettighet til å knytte seg til felles ledningsnett».

Tilsvarende Som-2014-3195

Teknisk sikret: Tilgang på drikkevann og slokkevann

- Drikkevann

- Det kan kreves fremlagt uttalelse fra VA-etaten om kapasitet på vannledning.

- KDD har uttalt (KDD 18/5386-3):

- «For tilkobling til kommunalt anlegg må kommunen kunne kreve dokumentasjon som viser at tilkobling til eksisterende offentlige anlegg er mulig, herunder bekreftelse på at anlegget har tilstrekkelig kapasitet til at tiltakshaver kan koble seg på.

...

- Det er ikke noe krav om at det er kommunen som faktisk skal foreta avklaringen. Som det fremgår av forarbeidene kan kommunen kreve at søkeren fremlegger det materiale som er nødvendig for å vurdere om lovens krav er oppfylt.»

Teknisk sikret: Tilgang på drikkevann og slokkevann

- Slokkevann
 - Antar at bekreftelse om brannvanndekning fra VA-etaten må legges ved byggesøknaden
 - NOU 2005:12 (s. 349) «Tilgang på tilstrekkelig slokkevann vil være et forhold som prosjekterende må få avklart i forkant av søknad ettersom det kan ha betydning for valg av brannteknisk løsning.»
 - KDD har uttalt (KDD 18/5386-3):
«Det er heller ikke bygningsmyndighetenes oppgave å vurdere de tekniske sidene i forbindelse med sin saksbehandling, men legge til grunn at tiltakshavers eller det ansvarlige foretakets opplysninger om tiltaket oppfyller tekniske krav, jf. pbl. § 21-4 første ledd. Kommunen skal derimot påse at det fremlegges tilstrekkelig dokumentasjon og kan eventuelt vurdere å kreve uavhengig kontroll av prosjekteringen.»

Teknisk sikret: Bortledning av avløpsvann

- Bortledning av avløpsvann gjennom påslipp til kommunalt avløpsanlegg:
 - KDD har i en tolkningsuttalelser gitt uttrykt at man må få avklart med kommunen som anleggseier om det er kapasitet på anlegget før påkobling kan skje. (KDD 22/6571-3)
 - Hvorvidt de mener at dokumentasjon på at dette er gjort, skal legges ved byggesøknaden, er uklart.

Teknisk sikret: Bortledning av avløpsvann

- Bortledning av avløpsvann i områder uten kommunalt avløpsanlegg:
 - Nødvendig vedtak eller samtykke fra forurensningsmyndigheten skal legges ved søknaden om tiltak. (KDD 22/6571-3)
 - «Er forholdet ikke dokumentert av tiltakshaver, vil bygningsmyndighetene ha en samordningsplikt ovenfor forurensningsmyndighetene, jf. pbl. § 21-5.»
 - Egen byggesøknad for avløpsanlegg må være innsendt. Uklart om det kreves at det må foreligge ferdigattest for avløpsanlegget før byggetillatelse for oppføring av bygning gis.

Eksempel på hvordan vann og avløp kan sikres i byggesak - Forhåndsuttalelse

I Oslo kommune kreves det forhåndsuttalelse

- KDD har uttalt (KDD 20/2620-2):
«Det er imidlertid opp til kommunen som bygningsmyndighet å foreta den nærmere vurderingen av om oppfyllelsen av kravet er tilstrekkelig dokumentert.»
- I Oslo kommune mener vi at en forhåndsuttalelse fra Vann- og avløpsetaten (VAV) må legges ved byggesøknaden for å dokumentere at vann og avløp er sikret. Da vi ikke uttaler oss om alle tekniske forhold, vil ikke forhåndsuttalelsen gi fullstendig dokumentasjon.
- Praksisen med å kreve forhåndsuttalelse fra VAV i byggesak er utviklet i samarbeid med Plan- og bygningsetaten (PBE)
- Det blir vist til forhåndsuttalelsen i byggetillatelsen.

Hva kreves for å få byggetillatelse?

Alltid:

- Utfylt digitalt søknadsskjema
- Ledningskart med inntegnet tiltak

Ved behov:

- Kumtegning med kumfoto
- Plan for overvannshåndtering
- Tinglyst erklæring
- Lengdeprofil
- Bunnledningsplan
- Tilbakestrømningsbeskyttelse
- ...

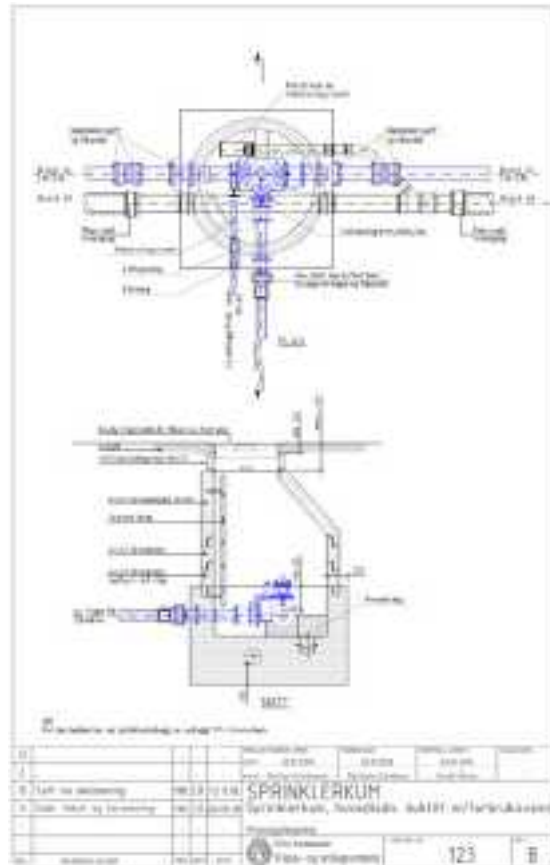
Tilknytning til kommunens vannledninger

- Plan- og bygningsloven § 27-1
- Trykk
For lavt trykk inne i bygningen innebærer at hele eller deler av bygningen ikke får tilstrekkelig drikkevann og slokkevann.

For høyt trykk kan være skadelig for installasjonene inne i bygningen.
- Mulighetene for tilknytning
Ledningens egnethet
- Informasjon i forhåndsuttalelsen
- VAV oppgir ledningens trykksone
Grunnlag for å vurdere om:
 - det er behov for trykkregulerende installasjoner i bygningen
 - bygningen må tilknyttes et annet sted på kommunens ledningsnett.
 - behovet for slokkevann må dekkes på en annen måte enn via kommunens ledningsnett
- VAV opplyser hvorvidt tilknytning er mulig
VAV tillater ikke tilknytning av stikkledning til offentlig vannledning som har større dimensjon enn DN 300 mm.

Tilknytning til kommunens vannledninger

- Tilknytning i kum

Eksempel fra VAVs
veileder til byggesak

- VAV godkjenner kumtegning
 - Monteres på kommunens nett. VAV blir eier av kummene
 - Ofte brannkum
 - Plassering av ledninger i kummen
 - Kummen må ha fornuftig design med tanke på f.eks. sikkerhet mot forurensning av drikkevannet og arbeidsmiljø.

Tilknytning til kommunens vannledninger

- Tilbakestrømningsbeskyttelse (vann)
- TEK § 15-5 første ledd bokstav d
Installasjoner skal prosjekteres og utføres slik at de er sikret mot tilbakestrømning og inntrengning av urene væsker, stoffer eller gasser og mot tilbakesug og tilførsel av vann fra annen vannkilde.
- TEK § 15-7 første ledd bokstav b
Anlegg skal prosjekteres og utføres slik at god helse ivaretas ved at ledningsnett er sikret mot tilbakestrømning og inntrengning av urene væsker, stoffer eller gasser. Dette gjelder også for tilbakesuging og tilførsel av vann fra annen vannkilde og installasjon.
- Drikkevannsforskriften § 4 andre ledd
- VAV uttaler seg om hvilke tilbakestrømningsventiler som må monteres som et minimum
Manglende eller feil tilbakestrømningsventil utgjør en fare for å forurense drikkevannet på ledningsnettet. Tilbakesug til nettet kan få store konsekvenser for alle som blir berørt.

Vi har fått pålegg fra Mattilsynet om å innføre rutiner som sikrer at tilkobling av nytt privat ledningsnett ikke kan medføre fare for å forurense drikkevannet.

Vår rutine med forhåndsuttalelser i byggesak og krav om sluttdokumentasjon oppfyller pålegget.

Eksempel på beskyttelse mot tilbakestrøming

Tilknytning til kommunens avløpsledninger

- Plan- og bygningsloven § 27-2
- Kapasitet
Dersom avløpsledningen ikke har tilstrekkelig kapasitet, vil det skape problemer for den nye bygningen og andre.
- Håndtering av overvann (femte ledd)
I enkelte tilfeller kan en eiendom være avhengig av å ha påslipp av overvann til kommunens ledninger for å kunne oppfylle kravene til overvannshåndtering.
- Informasjon i forhåndsuttalelsen
- VAV sjekker kapasiteten
VAV må vurdere om tiltaket kan tilknyttes valgt ledning, mulighetene for å oppgradere avløpsledningen, alternativt å legge nye ledninger.
- VAV vurderer mulighetene for påslipp
 - Har avløpsledningen kapasitet til å ta imot overvann?
 - Hvilken mengde (l/s) kan slippes på?

Tilknytning til kommunens avløpsledninger

- Sikring mot oversvømmelse
- TEK17 § 15-6 tredje ledd
Vannstanden i den lavest beliggende vannlåsen skal ha nødvendig høyde over den innvendige toppen på hovedledningen i forgreningspunktet.
- VAV opplyser om overhøyde
 - Kravet i Oslo kommune minimum 90 cm (tilsvarer preakseptert løsning i veiledningen til TEK17).Tilstrekkelig overhøyde vil i stor grad beskytte bygningen mot oversvømmelse.

Plasseringen av bygningen (tiltaket)

- Pbl. § 29-4, jf. SAK10 § 5-4 og TEK17 §§ 15-7 og 15-8
- SAK10 § 5-4 første ledd jf. tredje ledd bokstav i
Søknad om tillatelse til tiltak etter plan- og bygningsloven § 20-2 og § 20-4 skal inneholde opplysninger om minsteavstand til annen bebyggelse, kraftlinjer, vegmidte, vann- og avløpsledninger.

Det følger bl.a. av Dibks veiledning at det ikke kan gis tillatelse til et tiltak som medfører et ulovlig forhold på annen eiendom, jf. pbl. § 29-11.
F.eks. skal krav til vannforsyning og avløp på den andre eiendommen fortsatt være sikret.
- Informasjon i forhåndsuttalelsen
- VAV avklarer om bygningen kommer i konflikt med kommunens ledninger
Det er kun VAV som har oversikt over alle kommunens vann- og ledningsanlegg. Derfor er det kun VAV som kan uttale seg om bygningen er plassert for nært kommunens vann- og avløpsanlegg og derfor må få en annen plassering.
- VAV gjør oppmerksom på at grunneieren selv er ansvarlig for å ha kjennskap til egne og eventuelt andres VA-ledninger over eiendommen.

Eks.: Tiltak medfører ulovlig forhold på annens eiendom

- I forhåndsuttalelsen står det at det ikke skal bygges nærmere enn 2m fra ledningen.
- Tiltakshavers foretak flyttet på kommunens avløpsledning
- Avdekket at det lakk i overgangen mellom betongledning og midlertidig PVC ledning
- Ulovlig forhold meldt til Plan- og bygningsetaten.
- Forholdet ble rettet

Plasseringen av bygningen (tiltaket) forts.

- ▶ TEK17 § 15-7 (3) bokstav a og § 15-8 (4) bokstav b
Vannforsynings- og avløpsanlegg skal tilrettelegges for høy driftssikkerhet og for effektiv drift og vedlikehold.

I henhold til de preaksepterte ytelsene i veiledningen til Dibk, må avstanden fra bygning til utvendige vann- og avløpsledninger være minimum 4 meter, med mindre annet fremgår av plan, lokal VA-norm, dispensasjon eller avtale med ledningseier (kommunen eller private, eksempelvis naboen som har stikkledning under eiendommen).

Fordelene med forhåndsuttalelser

- Det er fordeler for både tiltakshaver og de ansvarlige foretakene
 - Gjennom forhåndsuttalelsen får de ansvarlige foretakene i saken opplysninger som er nødvendige for å kunne prosjektere tiltaket i tråd med regelverket (plan- og bygningsloven med forskrifter) på et tidlig tidspunkt. Dette vil gi grunnlag for gode og kostnadseffektive løsninger.
 - Gjennom forhåndsuttalelsen får søkeren avklart alle forhold om vann og avløp på en gang. I tillegg til at dette effektiviserer saksbehandlingen i kommunen, innebærer det også en effektivisering for byggeprosjektet, ved at søkeren slipper å henvende seg til VAV i flere omganger for å avklare nødvendige forhold.
 - I de tilfellene som VAV krever at tilknytningen skal skje i kum, skal VAV godkjenne kumtegningene på forhånd. Denne godkjenningen er en forutsetning for at et foretak skal få tillatelse til å bygge kummen. Godkjenningen blir gjort gjennom forhåndsuttalelsen. Siden det å sette ned eller å bygge en kum er søknadspliktige tiltak, vil det være en fordel for utbyggere å få avklart dette samtidig med byggesaken for selve bygningen.

Litt om sluttdokumentasjon

Dokumentasjonskrav i pbl. og forskrifter

- Plan- og bygningsloven, saksbehandlingsforskriften, byggteknisk forskrift har bestemmelser om hva slags dokumentasjon som må fremlegges sammen med søknad om midlertidig brukstillatelse og ferdigattest i byggesak.
- Ledningsregistreringsforskriften har selvstendig virkning utenom byggesak.

Dokumentasjonskravet fremkommer av forskriftens § 4.

Bestemmelser i plan- og bygningsloven

▶ Plan- og bygningsloven § 21-10 første ledd

Søknadspliktige tiltak skal avsluttes med ferdigattest, som utstedes av kommunen når det foreligger nødvendig sluttdokumentasjon og erklæring om ferdigstillelse fra tiltakshaver eller ansvarlig søker.

Hva er «nødvendig sluttdokumentasjon»?

- Fremgår av forarbeidene (Ot.prp. nr.45 (2007-2008)) og et rundskriv fra Kommunal- og regionaldepartementet (nå KDD) (H-2010-1)

- foreligger «nødvendig sluttdokumentasjon» når enten:

1. tiltakshaver avgir en erklæring om at tiltaket er i overensstemmelse med pbl. (gjelder saker der det ikke kreves bruk av ansvarlig foretak), eller

2. ansvarlig søker har sendt inn gjennomføringsplanen som er oppdatert mht. samsvarserklæringer fra de ansvarlige foretakene i byggesaken og ev. kontrolldokumentasjon fra ansvarlig kontrollerende.

Bestemmelser i plan- og bygningsloven

- Plan- og bygningsloven § 20-1 første ledd bokstav b

Om tiltaket er utført på en annen måte enn det som følger av tillatelsen, skal kommunen ha informasjon om dette.

Dreier det seg om vesentlige endringer skal søker sende inn en endringssøknad, jf. pbl. § 20-1 første ledd bokstav b.

Kommunen skal behandle søknaden om endringer i byggesaken, før ferdigattesten sendes inn.

Når det gjelder vann- og avløpsanlegg og - installasjoner, stiller VAV krav om at det innhentes ny forhåndsuttalelse dersom tiltaket endres. Den nye forhåndsuttalelsen skal legges ved endringssøknaden til PBE.

Når det gjelder vann og avløp er det dessverre vår erfaring at dette ikke blir gjort i alle saker.

Byggesaksforskriften (SAK10) § 8-1

- SAK10 § 8-1 femte ledd

Er det gjort justeringer på tiltaket, som ikke krever endringsøknad, skal søker, senest ved søknad om ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse, sende oppdatert situasjonsplan, tegninger og dokumentasjon om tiltakets plassering (slik det er utført) til kommunen.

- SAK10 § 8-1 annet ledd

Søker skal, senest i søknaden om ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse, bekrefte at tilstrekkelig dokumentasjon som grunnlag for forvaltning, drift og vedlikehold av byggverket (FDV-dokumentasjon) er overlevert byggets eier.

Eieren skal bekrefte skriftlig at han har mottatt FDV-dokumentasjonen, men søker skal ikke sende kopi av bekreftelsen til kommunen.

Byggteknisk forskrift (TEK17) § 4-1

- TEK17 § 4-1 første ledd
 - Krav om at ansvarlig prosjekterende og ansvarlig utførende utarbeider nødvendig dokumentasjon og legger den fram for søker.
 - FDV-dokumentasjonen skal gi byggets eier grunnlag for å utarbeide nødvendige rutiner for forvaltning, drift og vedlikehold.
 - Dokumentasjonen vil også være nødvendig for å kunne prosjektere senere ombygging og bruksendring av byggverket.
 - Dibk gir veiledning på hva FDV-dokumentasjonen vanligvis skal inneholde
 - For boligbygg må FDV-dokumentasjonen omfatte sanitæranlegg.
 - For andre bygg må FDV-dokumentasjonen bl.a. inneholde, plantegninger, representative snitt, utendørs VVS-ledninger og arbeidstegninger.

Kilder og forkortelser

- Kilder

- Pedersen, Sandvik m.fl.: Plan- og bygningsrett
- Sivilombudets uttalelse. Som 2014 s. 3195
- KDDs Tolkningsuttalelser 18/2389-2, 22/4016-2, 23/2199-2, 23/2429-2
- Ot.prp. nr. 45 (2007-2008) Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (byggesaksdelen)

- Forkortelser

pbl = plan- og bygningsloven

Prop. L / Ot.prp. = lovproposisjon / odelstingsproposisjon

NOU=Norges offentlige utredninger

KDD= Kommunal- og distriktsdepartementet

SAK10= byggesaksforskriften

TEK17= byggteknisk forskrift

Takk for oppmerksomheten